

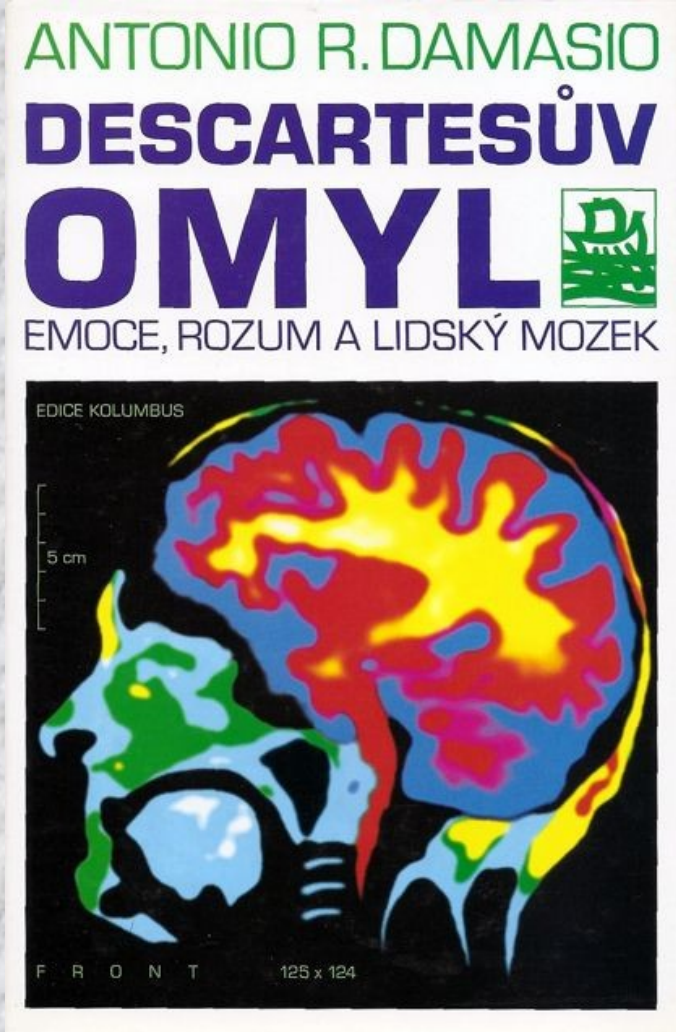
Úvod do psychologie

(kombinované studium)

5.11.2010

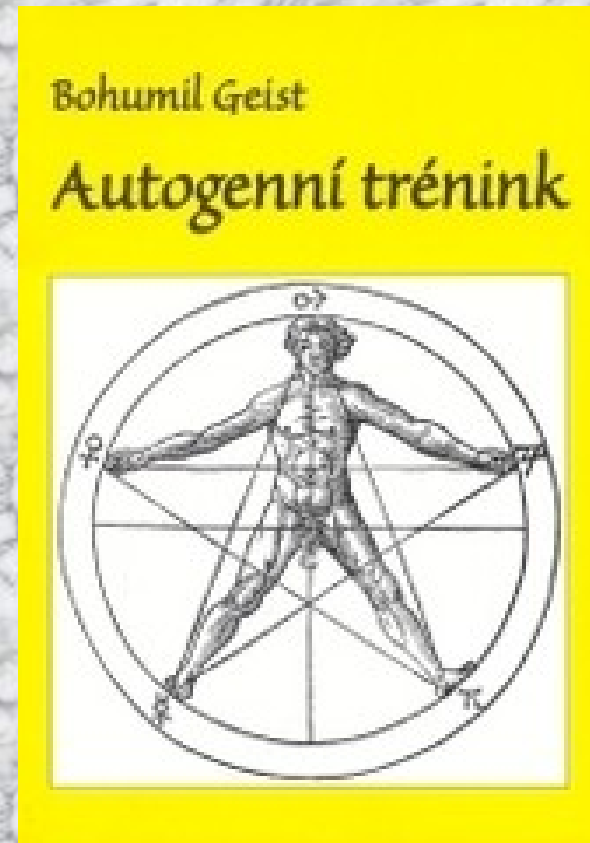
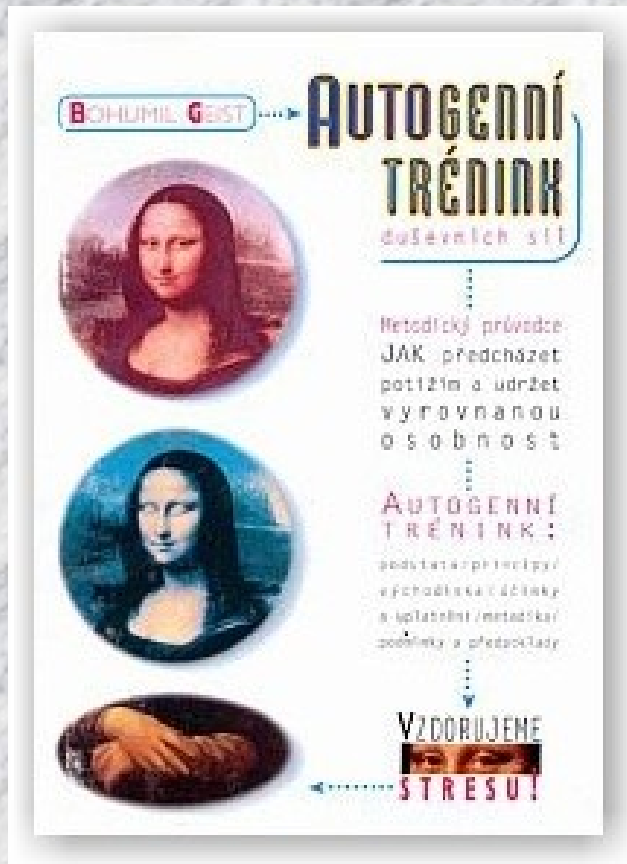
Anna Zelenková

A. Damasio – Descartesův omyl

Petr Šimčák

Geist, B.: Autogenní trénink

Struktura přednášky

- Sebepoznání
- Metody práce s klienty (získávání dat)
- Etické aspekty psychologické práce
- Psychoterapeutické výcviky

„Kdo jsem?“

Instrukce:

Napište si na papír co nejvíce poznámek k uvedené otázce

Velmi časté – redukování sebe sama na jednu nebo několik málo oblastí, činností; zaměření se na pouze určité rysy

Sebepoznání – *proces*, při kterém hledám co možná nejvíce informací o své osobě

(!nejedná se o konečný stav „teď už se znám“!)

K čemu je to dobré?

S jakými klienty/-tkami se nejčastěji setkávám ve své praxi?

- Pracovníci pomáhajících profesí (zdravotní pracovníci, lékaři, psychologové ...)
- Ženy na mateřské dovolené

Proč právě oni?

- Zaměřují se často na jednu úzkou oblast, ve které je obtížné dosáhnout úspěchu (sebehodnocení)

Sebehodnocení

- Výsledkem procesu sebepoznání jsou neutrální informace, my jim ovšem přikládáme nějaký náboj

Cvičení:

Napište si na kus papíru alespoň deset přídavných jmen, která vás nejlépe vystihují.

- Teď ke každému z nich přiřaďte znaménka +/- podle toho, jestli danou charakteristiku vnímáte jako pozitivní nebo spíše negativní

Sebehodnocení

- Označili jste víc pozitivních nebo negativních?

Pokračování cvičení: Teď si najděte na vlastnostech označených znamínkem (-) něco pozitivního a na adjektivech označených znamínkem (+) nějakou nevýhodu ...

- Sebehodnocení do značné míry závisí na způsobu, jak na sebe pohlížíme (poloprázdná/poloplná číše)

Vývoj sebeobrazu – základní principy

Existuje pouze málo našich osobních charakteristik, které lze objektivně měřit ...

... proto je už od raného věku náš sebeobraz velmi ovlivněn tím, jak nás vidí lidé v našem okolí; zejména v dětství **nekriticky přebíráme** názory ostatních na naši osobu, tyto **introjekty** pak přetrvávají mnohdy až do dospělosti a mohou působit značné obtíže

Otázka: Dokázali byste najít příklady introjektu?

Vývoj sebeobrazu – základní principy

- Rodiče se navíc snaží některé aspekty dětí rozvíjet, zatímco jiné nepodporují (např. genderové stereotypy; projekce ze strany rodičů)
- Děti se pak rodičům chtějí zavděčit a jednají tak (rozvíjejí takové vlohy), aby získali uznání nebo pochvalu
- To znamená, že náš sebeobraz (sebesystém) v průběhu dospívání do značné míry ovlivňují naši nejbližší

Vývoj sebeobrazu – základní principy

V pozdějším dětském věku dochází k nastavování „falešných limitů“

- Příklad

Otázka: Dokážete najít další příklady?

Vývoj sebeobrazu – základní principy

- K získání pozitivního sebeobrazu pomáhá dítěti **časové srovnávání**
- Kromě časového srovnávání se uplatňuje i **sociální srovnávání** – výsledek však nemusí být tak pozitivní
- Během dospívání měníme svůj sebeobraz nejen podle toho, jak nás vidí ostatní, ale také podle toho, jak **předpokládáme**, že nás vidí ostatní!

Vývoj sebeobrazu – základní principy

Dalším principem je *identifikace*:

- S nějakým hrdinou z příběhů/filmů/her, s rodičem nebo další blízkou osobou
- Přebíráme něčí roli, zkoušíme si jeho/její chování, vystupování apod.

Posledním způsobem, jak si vytváříme svůj sebesystém, je působení *nových podnětů, situací*, nutnost řešení **nových problémů** – to nás vede k objevování dalších doposud nepoznaných osobních vlastností, schopností

Vývoj sebeobrazu – základní principy

- Většina předešlých principů probíhá nezávisle na naší vůli, nezáměrně
- **Záměrné sebepoznání** – aktivní vystavování se novým situacím, přezkoumávání dosavadních pohledů na sebe, hledání dalších charakteristik apod.
- Nejlepším způsobem, jak lépe poznat sebe sama je, **zkoušet něco nového** (Pozor ovšem na nutnost zpracování nových informací)

Vývoj sebeobrazu – základní principy

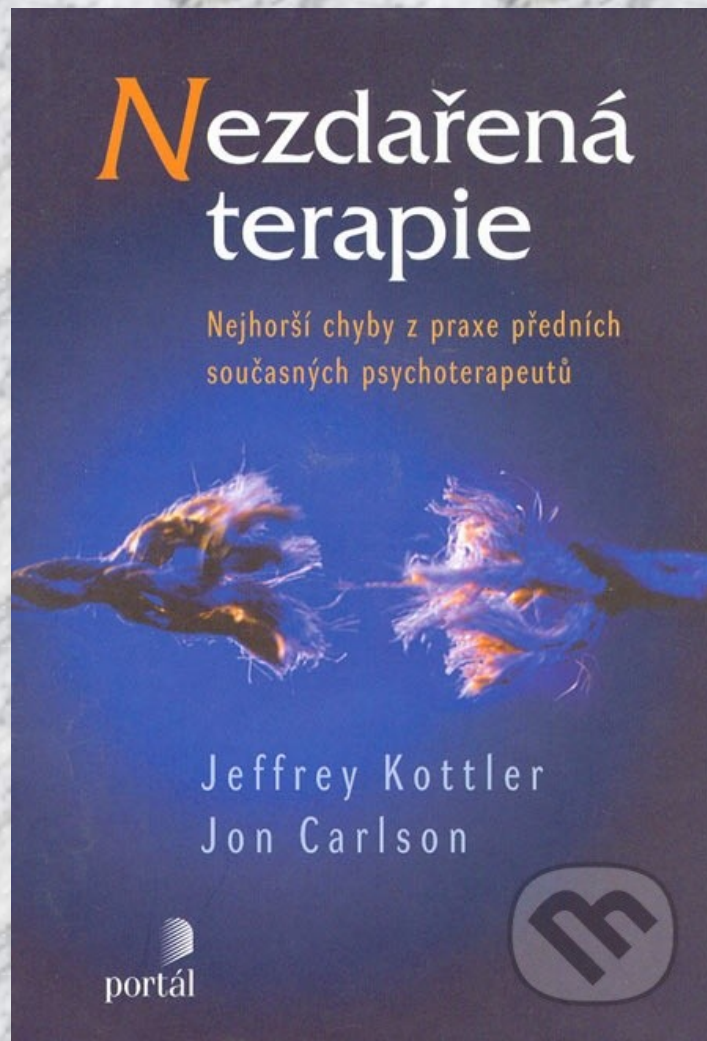
Otázka:

Jaké jsou základní principy vytváření pohledu na sebe?

Připomínky, dotazy, postřehy?

Lucie Rubešová

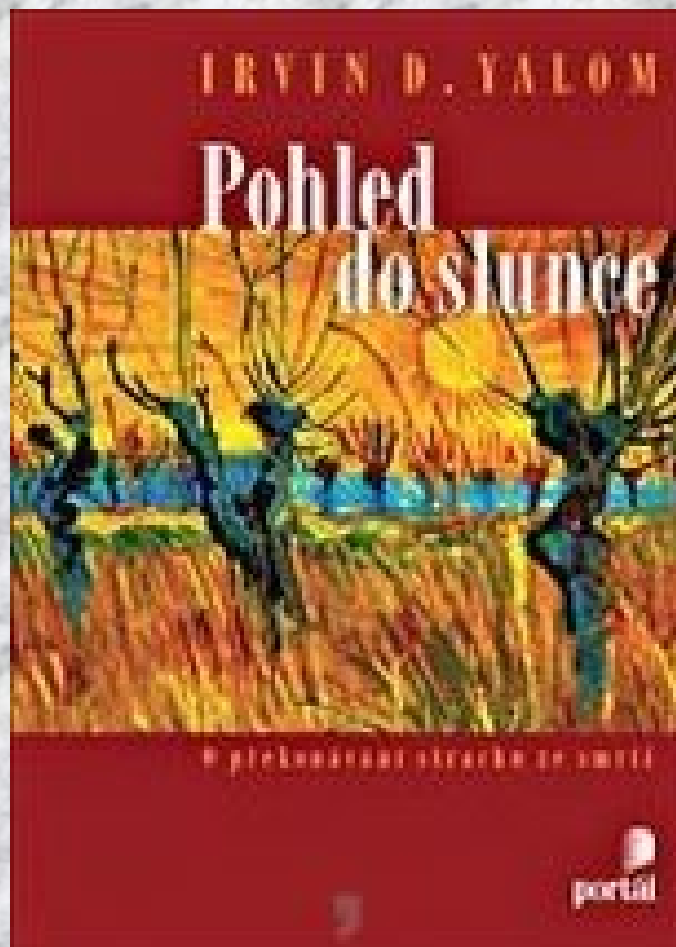
Kottler, Carlson: Nezdařená terapie

Kateřina Pospíšilová

Yalom, I.: Pohled do slunce

Metody psychologického posouzení jedince

- Pozorování
- Rozhovor
- Analýza produktů činnosti
- Testové metody

Pozorování

Der kluge Hans

- kolem roku 1900 se objevil kůň, který uměl počítat i ty nejsložitější matematické příklady
- rok 1904 – třináctičlenná vědecká komise měla prozkoumat, zda nejde o podvod
- Nakonec tomu přišel na kloub jeden student; zjistil, že kůň počítá špatně bez přítomnosti jakýchkoliv pozorovatelů

Pozorování

- Nejzákladnější dovednost každého psychologa
- Uplatňuje se při každé psychologické práci
- Pozorováním získáme většinu informací o člověku, kterého máme proti sobě
- Možná úskalí: zejména začínající psychologové neumějí tyto informace zpracovat, případně jim nevěnují tolik pozornosti
- Příklad - Yogya

Pozorování

- Cvičení: **zavřete si oči ...**
- Většinu informací získáváme zrakovým vnímáním – je třeba cíleně se při tréninku pozorování zaměřit i na další smyslové modality
- Dobrý výcvik – se zavázanýma očima
- Cvičení: **zavřete si oči ...**

Rozhovor

- Další velmi důležitá dovednost
  - Nutná velká slovní zásoba
  - Jazyková obratnost
  - Pohotovost
  - Otevřené otázky
  - Vybízení
  - Přitakávání
  - ...

Rozhovor

- Rozhovor lze nacvičovat kdekoliv a kdykoliv
- Nácvik: oslovovat neznámé osoby (dopravní prostředky, zastávky, ...) – je důležité, aby se budoucí psycholog **zbavil ostychu**
- Otázka: jak navázat kontakt s neznámým člověkem?

Analýza produktů činnosti

- Používá se obvykle tehdy, nemáme-li přímý kontakt s daným jedincem
- Je zdlouhavější a daleko pracnější než ostatní metody
- Analyzovat můžeme obrazy, texty - literární či písňové, písmo a další produkty lidské činnosti
- Kategorizace, škálování
- Důležitý úhel pohledu (teoretické zázemí)

Analýza produktů činnosti

Testové metody

- Jsou tím, co máme oproti jiným odborníkům „na člověka“ navíc: psychologické testy a dotazníky může zadávat **pouze psycholog**
- Umí odhalit lež – „lži skóre“
- Není jednoduché naučit správně interpretovat výsledky testů (existují placené výcviky)
- Kromě toho je potřebná dobrá orientace v metodologii a psychometrice, abychom si uvědomili slepá místa dané metody

Testové metody

Výkonové testy

- Obecně se zaměřují na výkon v určité oblasti
  - **Testy intelligence**
    - jedno-/vícedimenzionální
  - **Testy speciálních schopností a jednotlivých psychických funkcí**
    - Testy paměti, tvořivosti, technických n. uměleckých schopností, verbálních a matematických schopností, testy organicity
  - **Testy vědomostí**

Testové metody

Testy osobnosti

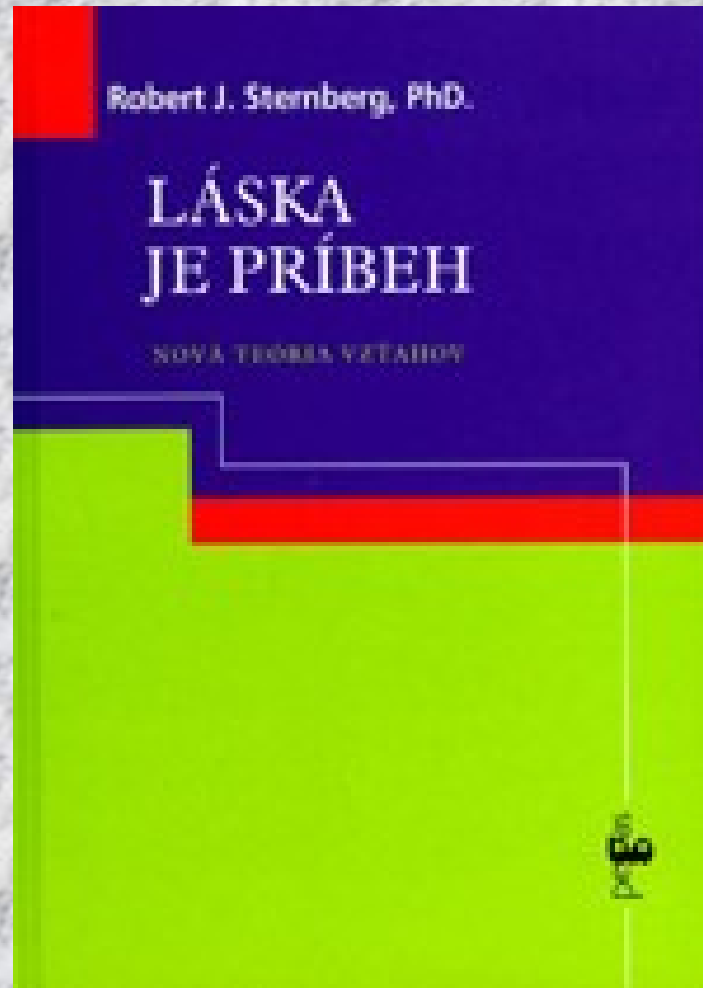
- **Projektivní testy**
  - Verbální, grafické a manipulační
- **Objektivní testy osobnosti**
- **Dotazníky**
- **Posuzovací stupnice**

Metody psychologického posouzení jedince

- Jaké jsou základní nástroje, které má psycholog k dispozici?
- Připomínky, postřehy, nápady ...

Martina Verešová

Sternberg, R.: Láska je příběh

Evropský metakodex etiky

4 základní etické principy:

- 1) Respektování osobních práv a důstojnosti jedince
- 2) Způsobilost
- 3) Odpovědnost
- 4) Celistvost

Ad. 1) Respektování osobních práv a důstojnosti jedince

- Všeobecný respekt
- Zachovávání soukromí a přísné důvěrnosti informací
- Kvalifikovaný souhlas
- Sebeurčení

Ad. 2) Způsobilost

- Etické povědomí (znalost etických principů)
- Hranice způsobilosti (znalost vlastních limitů)
- Hranice postupů (jejich omezení)
- Nepřetržitý (osobní) rozvoj

Ad. 3) Odpovědnost

- Všeobecná odpovědnost – za kvalitu a následky psych. působení
- Podporování vysoké (vědecké) úrovně
- Kontinuita péče – i spolupráce s dalšími profesionály
- Rozšířená odpovědnost (např. učitel)

Ad. 4) Celistvost (integrita)

- Rozpoznání profesních omezení
- Čestnost a přesnost
- Přímočarost a otevřenost
- Střet zájmů a využívání – např. dvojí vztahy
- Jednání kolegů psychologů

Psychoterapeutické výcviky

Čtyři základní psychoterapeutické proudy

- 1) psychoanalýza a psychodynamické směry
- 2) behaviorální, kognitivní a KBT směry
- 3) humanistické směry
- 4) systemické, narativní a rodinné směry

Ad 1) Psychoanalýza a další psychodynamické směry

- přesvědčení o skrytých obsazích naší psychiky – **nevědomí**
- vedení klienta k sebepoznání – zmírnění napětí mezi vnitřním a vnějším světem
- terapie dlouhodobější záležitostí

Ad 1) Psychoanalýza a další psychodynamické směry

- Tradiční/klasická psychoanalýza – Freud
- Novodobé psychoanalytické proudy – Kohut, Kernberg, Horneyová
- Jungova analytická psychologie
- Další Psychodynamické směry – Adler, Horneyová, Sullivan, Leuner, ...

Ad 2) Behaviorální, kognitivní a kognitivně behaviorální směry

- menší důraz na nevědomí (n. jeho popírání), zacílení na racionální a logickou složku
- vedení klienta k odhalení nefunkčních mechanismů v chování – přeučení, osvojení nových způsobů chování, uvažování atd.
- terapie většinou krátkodobá, zacílená na konkrétní obtíže - direktivita

Ad 2) Behaviorální, kognitivní a kognitivně behaviorální směry

- Behaviorální terapie – Wolpe; nácvikové techniky
- Kognitivní terapie – Ellis, Beck; změna způsobu uvažování – zpochybňování iracionálních přesvědčení
- Kognitivně behaviorální terapie (KBT) – propojení výše uvedených

Ad 3) Humanistické směry

- Důraz na rozvoj potenciálu každého člověka
- vedení klienta k odhalení nových možností a růstu
- terapie opět spíše dlouhodobější záležitostí, nedirektivní naslouchání
- Přesvědčení o tom, že když člověku necháme prostor, dospěje k těm pro něj nejdůležitějším tématům

Ad 3) Humanistické směry

- **Logoterapie** – Frankl; smysl existence
- **Existenciální přístup** – základní témata lidské existence
- **Přístup zaměřený na člověka** – Rogers; podporování v sebeaktualizaci, hledání „toho dobrého“ v člověku
- **Gestalt terapie** – snaha o sebepoznání a osobnostní rozvoj (pozor na rozdíl mezi *Gestalt terapií* a *tvarovou /gestalt/ psychologií*)

Ad 4) Systemické, narativní a rodinné směry

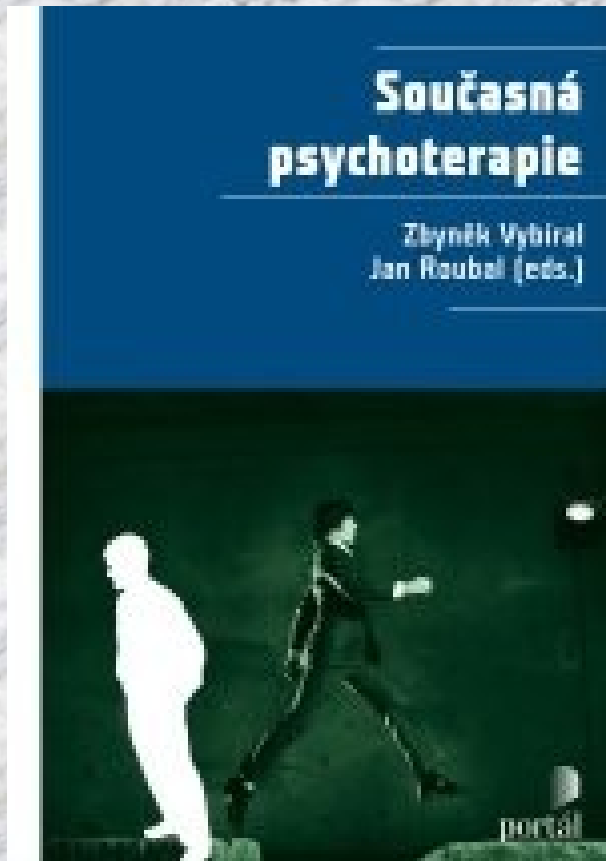
- Snaha vidět potíže jedince ve všech souvislostech – rodina, vnější prostředí
- Problém vzniká v interakcích mezi lidmi – úpravou jejich vzájemné komunikace může dojít ke změně
- terapie spíše krátkodobá, snaha najít konkrétní zákrok, který změní fungování vzájemné provázaných systémů
- Přesvědčení o subjektivním vidění světa, významy

Ad 4) Systemické, narativní a rodinné směry

- **Rodinné terapie** – Satirová, Bowen, Minuchin; rodina jako systém
- **Paradoxní/strategické terapie** – Haley; předpis symptomu; **Ericksonovská psychoterapie**
- **Systemické přístupy** – konstruktivismus – individuální vidění světa; nabízení nových perspektiv
- **Narativní psychoterapie** – sociální konstrukcionismus; náš pohled na svět ovlivněn tím, do jakých příběhů jej uspořádáme

Jak vybírat?

Důkladné seznámení s teorií!!!

Jak vybírat?

Cena

- úvodní pohovor
- kurzovné (navyšování)
- ubytování popř. strava
- individuální terapie
- supervize
- ukončení

Jak vybírat?

Stádo většinou postupuje rychlostí
nejpomalejšího kusu ...

Jak vybírat?

Osobní sympatie

Jak vybírat?

akreditované vs. neakreditované výcviky

Česká lékařská společnost JEP

Směry akreditované pro zdravotnictví

www.psychoterapeuti.cz

odkaz vzdělávání/instituty